

CARACTERITZACIÓ DE LA INCERTESA DE LES PROPOSICIONS ÈTIQUES

JOAQUIM PERRAMON

Societat Catalana de Filosofia

Fem festa per la collita, quan neix un fill, quan acabem uns estudis, quan encertem una inversió i, en general, quan resollem un problema en un entorn d'incertesa i complexitat. En tots els casos assolim un objectiu; reeixim en algun propòsit o ens lliurem d'algun mal. Ens alguns casos sabem per què. Estudiem i aprovem. Però no és segur. Realitzem unes pràctiques correctes però sabem per experiència que no necessàriament seran reeixides. Diu el proverbi «Evita les males companyies»: bon consell, però no és garantia d'èxit.

Sabem, és a dir tenim certesa, d'un seguit de relacions causa-efecte, però, com a conseqüència de la complexitat de l'entorn, no tenim certesa sobre si aquesta relació no es veurà afectada per altres circumstàncies. Per exemple, sabem del cert que l'oferta crea demanda, però el resultat es pot veure alterat per altres fets.

L'èxit, la festa, ens dona una prova de la utilitat del nostre coneixement. Nosaltres, com ens fan veure els psicòlegs, som constructors de relats. Les característiques dels relats segueixen l'esquema de causa-efecte esmentat. Tanmateix hi ha relats febles: el fill no ha vingut a dormir a casa; pot ser que la causa sigui un accident de trànsit, però és improbable. En canvi, malgrat que «evitar les males companyies»

no ens garanteixi l'èxit, pensem que és una pràctica que ens pot anar bé. És una proposició forta.

Jacob Bernouilli, al capítol III de la quarta part de l'*Ars Conjectandi*, analitzant la incertesa va distingir tres modes en què es pot donar la relació entre el fonament evidencial **(e)** i el fet **(f)**. El primer és que **(e)** necessàriament és cert però **(f)** és improbable. Aquí hi posem tot el que es pugui descriure amb la llei de probabilitats. Si llancem una moneda no sabem si sortirà cara o creu però sabem que segueix una llei de probabilitats. El segon mode és quan de **(e)** se segueix necessàriament **(f)**, però no tenim evidència de **(e)**. En aquest mode situem els nostres relats. És cert que si el fill ha tingut un accident no vindrà a dormir, però no és segur que s'hagi accidentat. En el tercer mode, **(e)** no necessàriament és cert, i a més tan sols fa probable **(f)**. En aquest mode hi va la incertesa pura, que tractem amb probabilitats no additives, com per exemple la Teoria Matemàtica de l'Evidència.

Si el nostre model deductiu fos complet estariem dins la ciència i la certesa. L'oferta crea demanda, però hauríem de considerar a més què passa amb els monopolis... Podríem ampliar el model, tanmateix la complexitat posa límits i per tant ens quedem amb el model simple i l'encabim en el segon mode de Bernouilli. Si més o menys té èxit, la relació causa-efecte no serà científica del tot, però sí que serà universal.

Trobem refranys, per exemple, que no són científics de cap manera, però són universals. Alguns tenen milers d'anys i es poden trobar en cultures molt diverses. Els refranys, els proverbis, els preceptes ètics, les lleis històriques o socials i també els models econòmics es caracteritzen per correspondre al segon mode de relació entre fonament evidencial i fet. Es tracta d'un coneixement causa-efecte cert però on no tenim seguretat sobre la causa. Per tant, refranys, proverbis, ètica, lleis socials i models econòmics no són altra cosa que una caixa d'eines que segons les circumstàncies poden

ser útils. Alguns són simples, com els refranys, i altres molt complets, com els models econòmics però tots tenen una certa causa-efecte, una incertesa de la causa i una utilitat relativa.

